

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3. D[e] comparatione eorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

partem probatur: quia matrimonium minus participat de spiritali via quam ordo.

Secunda conclusio est: Pœnitentia & extrema vñctio postea sunt baptisimo. confirmatio. & eucharistia, posterior tamen est extrema vñctio, pœnitentia. Probatur hæc conclusio quo ad primam partem: quia priora sunt que per se ordinantur ad spirituales perfectionem unius, quam illa que ordinantur per accidens: sed, &c. Quod ad secundam autem partem: quia prior naturaliter est inchoatio sanationis, que fit per pœnitentiam, confirmatione illius, quam facit extrema vñctio.

Tertia conclusio est: Inter tria prima sacramenta, baptisimus primus, confirmatio secundum, eucharistia tertium obtinet locum. Probatur: quia prius est spiritualis generatio: deinde formale robur, demum consecutio finis.

In responsione ad quartum, dubium occurrit, an vñctio, id est, sine peccato mortali existens, teneatur semel in anno confiteri. Et est ratio duobus: quia hinc apparet quod non, cum dicitur quod talis non indiget: pœnitentia ad sacramentum eucharistie. In oppositum autem est, quia præceptum Ecclesie est ad omnes vñctioe flexus in annis discretionis constitutus.

Ad hoc est dicendum, quod homo sine peccato mortali existens, non tenetur ad confitendum semel in anno: quia non comprehenditur sub his quos præceptum illud ecclesie attingit, quoniam præceptum Ecclesie de confessione semel in anno, non est nisi determinatio præcepti divini de confessione: quod Deus præcepit confessionem, Ecclesia autem determinat præceptum illud ad tale tempus, ad totiens, &c. puta semel in anno &c. Sed præceptum divinum non obligat ad confessionem hominem sine mortali peccato, ergo determinatio illius præcepti, per ecclesiam non obligat eum.

Et stat vis rationis in hoc, quod nullus comprehenditur sub præcepto ecclesie, qui non comprehenditur sub præcepto divino, quod per se notum est esse verissimum ex eo,

quod præceptum ecclesie se habet ad divinum præceptum, ut contractio & limitatio quædam: quod autem divinum præceptum de confessione, obliget solos homines in peccato mortali, probatur, & ex hac littera sulta auctoritate sacre scripture, & ex calce præcedentis articuli, ubi dictum est, nullum sacramentum directe ordinari contra peccatum veniale: & quicquid sit de extrema vñctioe, constat hoc verum esse de sacramento pœnitentie, & ex communi theologorum doctrina inter condiciones confessionis ponente, quod sit integra, quod non nisi de mortalibus intelligi potest. Et confirmatur: quia canon ipse expresse dicit, quod quilibet confiteatur, peccata sua omnia, quod est impossibile intelligi, nisi de mortalibus. Ipsa ergo verba canonis testantur quod ad solos existentes in peccato mortali diriguntur.

præsupponitur quod sit in se perfectum: & ideo priora sunt sacramenta, quibus aliquis in seipso perficitur, quam sacramentum ordinis, quo aliquis constituitur perfectior aliorum.

Ad tertium dicendum, quod nutritivum & præcedit augmentum, sicut sequitur augmentum, sicut conferuans hominem in perfecta quantitate & virtute: & ideo potest eucharistia præmitti confirmationi, ut Dionysius facit in libro de celest. hierar. & potest postponi, sicut Magister facit in 4. sententiarum.

Ad quartum dicendum, quod ratio illa recte procederet, si pœnitentia ex necessitate requireretur, ut preparatoria ad eucharistiam: sed hoc non est verum: nam si aliquis esset sine peccato mortali, non indigeret pœnitentia ad sumptionem eucharistie. Et sic patet, quod per accidens pœnitentia preparat ad eucharistiam, scilicet supposito peccato: unde dicitur 2. Paral. ult. Tu domine iustorum, non posuisti pœnitentiam iustis.

Ad quintum dicendum, quod extrema vñctio propter rationem inductam, est vltimum inter sacramenta, quæ ordinantur ad perfectionem unius personæ.

ARTICVLVS III.

Utrum sacramentum eucharistie sit potissimum inter sacramenta.

Ad tertium sic procedit. Videtur quod sacramentum eucharistie non sit potissimum inter sacramenta. Bonum enim commune potius est, quam bonum vnius, ut dicitur Ethic. sed matrimonium ordinatur ad bonum commune speciei humanæ, per viam generationis: sacramentum autem eucharistie ordinatur ad bonum proprium sustentis, ergo non est potissimum sacramentorum.

Præterea digniora sacramenta esse videntur, quæ per maiorem ministerium conferuntur: sed sacramentum confirmationis & sacramentum ordinis non conferuntur, nisi

ad speciale officium, spectans ad officium principis, cum dictum sit, confirmationem conferre robor, quod constat non esse officium spectans ad principem.

Super Questionis sexagesima quinta, Articulus tertium.

Titulus clarus.

In corpore duo sunt. Primo respondetur quæ sit via conclusionis: Sacramentum eucharistie est potissimum inter omnia sacramenta. Probatur tripliciter, ut patet in littera. Secundo comparantur reliqua sacramenta inter se, & multa dicuntur satis clare.

Dubium tamen vnum restat in hac littera, circa id quod dicitur, quod extrema vñctio preparat ad eucharistiam; oppositum enim apparet ex eo, quod extrema vñctio datur post vñctum.

Ad hoc dicitur, quod Auctor loquitur de effectu extrema vñctioe secundum se: cum sit enim sanatio quedam, secundum se ordinatur ad perfectionem cum Christo conjunctionem animæ, quæ per eucharistiam fit. Vius autem postponendi extremam vñctioem, aliunde sumitur, de quo infra.

In responsione ad secundum, dubium quoque occurrit, quomodo fideles per confirmationem deputentur ad speciale officium, spectans ad officium principis, cum dictum sit, confirmationem conferre robor, quod constat non esse officium spectans ad principem.

Ad

In argum.

4. di. 7. q. 1. ar. 1. q. 3. cor. 1. & d. 8. q. 1. ar. 1. q. 1. & 4. c. 6. c. 74. & veri. q. 27. ar. 4. c. fin.

li. 1. eth. c. 2. in fi. to. 5.

Actus

Actus

on copla moie vucant

1. q. 1. ar. 1. q. 3. & 1. 5. in. p. 2. c. 1.

Per

Ad hoc

Ad hoc dicitur, quod confirmatio datur in robur confitentis fidei Christi crucifixi, qui est generis stultitia. & talis scilicet confirmatio est velut constitutio militis. Nam militares actus pugilum fidei in robur confessione consistunt, unde quia officium militare est officium spectans ad principem (eius est enim cedere milites, atque ipsos ducere) ideo in littera dicitur, quod confirmatio est in officium spectans ad principem.

per episcopum, qui est maior minister, quam simplex sacerdos, per quem confertur eucharisticum sacramentum, ergo illa sacramenta sunt potiora.

¶ 3. Præter. Sacramenta tanto sunt potiora, quanto maiorem virtutem habent: sed quædam sacramenta imprimunt characterem, sicut baptismus, confirmatio, & ordo, quod non facit eucharistia, ergo illa sacramenta sunt potiora.

¶ 4. Præter. Illud videtur esse potius, ex quo alia dependet, & non econverso: sed ex baptismo dependet eucharistia: non enim potest aliquis eucharistiam accipere, nisi fuerit baptizatus, ergo baptismus est potior eucharistia.

SED CONTRA est, quod Dion. * dicit 3. c. eccl. hierar. quod non contingit aliquem perfici perfectione hierarchica, nisi per divinissimam eucharistiam, ergo hoc sacramentum est potissimum omnium aliorum.

RESPON. Dicendum, quod simpliciter loquendo, sacramentum eucharisticum est potissimum inter alia sacramenta: quod quidem tripliciter apparet. Primo quidem, ex eo quod continetur in sacramentis: nam in sacramento eucharisticum continetur ipse Christus substantialiter, in alijs autem sacramentis continetur quædam virtus instrumentalis participata a Christo, ut ex supra dictis patet: * semper autem quod est per essentiam, potius est, quod est per participationem. Secundo, hoc apparet ex ordine sacramentorum ad invicem: nam omnia alia sacramenta ordinantur ad hoc sacramentum, sicut ad finem. Manifestum est enim, quod sacramentum ordinatum ad eucharistiam consecrationem: sacramentum vero baptismi ordinatur ad eucharistiam receptionem. In quo etiam perficitur aliquis per confirmationem, ut non vereatur se subtrahere a tali sacramento: per penitentiam etiam & extremam unctionem preparatur homo ad digne sumendum corpus Christi. Matrimonium etiam saltem sua significatione attingit hoc sacramentum, in quantum significat coniunctionem Christi & ecclesie: cuius unitas per sacramentum eucharisticum figuratur: unde & Apostolus dicit Eph. 5. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in ecclesia. Tertio, hoc apparet ex ritu sacramentorum. Nam fere omnia sacramenta in eucharistia consumantur, ut Dion. dicit 3. eccl. hierar. sicut patet, quod ordinati communicant, & etiam baptizati, si sint adulti. Aliorum autem sacramentorum comparatio ad invicem potest esse multiplex. Nam in via necessitatis, baptismus est potissimum sacramentorum: in via autem perfectionis sacramentum ordinis: medio autem modo, se habet sacramentum confirmationis. Sacramentum vero penitentiae & extremæ unctionis sunt inferioris gradus a predictis sacramentis, quia sicut dictum est, * ordinatur ad vitam Christianam, non per se, sed quasi per accidens, scilicet in remedium superuenientis defectus: quæ tamen extrema unctionis sunt inferioris gradus a penitentia, sicut confirmatio ad baptismum, ita scilicet penitentia est maioris necessitatis, sed extrema unctionis est maioris perfectionis.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod matrimonium ordinatur ad commune bonum corporaliter: sed

bonum commune spirituale totius ecclesie, continetur substantialiter in ipso eucharistia sacramento.

AD SECUNDUM dicendum, quod per ordinem & confirmationem deputantur fideles Christi ad aliqua specialia officia, quæ pertinent ad officium principis: & ideo tradere huiusmodi sacramenta, pertinent ad solum episcopum, qui est quasi princeps in ecclesia. Per sacramentum vero eucharisticum non deputatur homo ad aliquod officium, sed magis hoc sacramentum est finis omnium officiorum, ut dictum est. *

AD TERTIUM dicendum, quod character sacramentalis, sicut supra dictum est, est quædam participatio sacerdotum Christi, unde sacramentum quod ipsum Christum coniungit homini, est dignius sacramentum, quod imprimat Christi characterem.

AD QUARTUM dicendum, quod ratio illa procedit ex parte necessitatis, sic enim baptismus, cum sit maxime necessitatis, est potissimum sacramentorum: sicut ordo & confirmatio habent quandam excellentiam ratione ministerij, & matrimonium ratione significationis: nihil enim prohibet aliquid esse secundum quid dignius, quod tamen non est dignius simpliciter.

ARTICULUS IIII. Utrum omnia sacramenta sint de necessitate salutis.

AD QUARTUM sic procedit. Videtur quod omnia sacramenta sint de necessitate salutis. Illud enim quod non est necessarium, videtur esse superfluum: sed nullum sacramentum est superfluum: quia Deus nihil facit frustra, ergo omnia sacramenta sunt de necessitate salutis.

¶ 1. Præter. Sicut de baptismo dicitur, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei, ita de eucharistia dicitur Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis, ergo sicut baptismus est sacramentum necessitatis, & ita eucharistia.

¶ 2. Præter. Sine sacramento baptismi potest aliquis saluus fieri, dum modo non contemptus religionis, sed necessitas sacramentum excludat, ut infra dicitur: * sed in quolibet sacramento contemptus religionis impedit hominis salutem, ergo pari ratione omnia sacramenta sunt de necessitate salutis.

SED CONTRA est, quod pueri saluantur per solum baptismum, sine alijs sacramentis.

RESPON. Dicendum, quod necessarium respectu finis, de quo nunc loquimur, dicitur aliquid dupliciter. Vno modo, sine quo non potest haberi finis: sicut cibus est necessarius vitæ humanæ. Et hoc est simpliciter necessarium ad finem. Alio modo dicitur esse necessarium id, sine quo non habetur finis ita convenienter, sicut equus necessarius.

Super Questionibus sexagesima quinta, Articulus quartus.

T Iulus clarus. In corpore ponitur una distinctio bimembris de necessario ad finem, cum singulis conclusionibus. Distinctio: Necessarium ad finem est, vel simpliciter, vel ut commodius. Prima conclusio est primo modo necessitatis. Tria sacramenta sunt necessaria ad salutem, sicut baptismus absolute, poenitentia superposito peccato mortali post baptismum, & ordo respectu ecclesie. Secunda conclusio est. Reliqua sacramenta sunt necessaria, secundum modo.

A duerte hic, quod cum ordo ponitur necessarius simpliciter ad salutem ecclesie est sermo de ecclesia simpliciter & absolute, & non de parte aliqua ecclesie, quæ ecclesie nomen & rationem non nisi defectu haberet, puta de collegio monachorum, aut monachorum seu eremitarum sine clericis: hæc enim sui defectum manifestant eo ipso, quod sine sacramentorum ministro sunt.

Ep. 1. eccl. hier. non re mota a prin.

q. 82. ar. 4. ad 3.

q. 3. eccl. hier. circa prin.

Ar. 2. huius q.

In cor. 12.

q. 4. ar. 1.

In cor. 12.

Tract. 27.

4. dir. q. 1. r. q. 2. & 3. ar. 2. q. 2.

q. 82. ar. 1.

D. 49.